

Andrzej Urbański, Jerzy Kuśnierz, Andrzej Buko, Marek Krąpiec

---

Czermno Kolonia, st. 1A i 2, gm.
Tyszowce, woj. zamojskie, AZP
90-92/1 i 2

Informator Archeologiczny : badania 31, 173-174

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

daniami wykopaliskowymi objęto dwa kurhany (6-7) znajdujące się pośrodku nekropoli i stosunkowo dobrze zachowane. Po przeprowadzeniu badań wykopaliskowych ustalono, że budowa kurhanów była prosta i nieskomplikowana. W obu kopcach wyróżniono analogiczny układ nawarstwień: piaszczysty calec, spaleniznę zalegającą u podstawy nasypu o miąższości 10-15 cm, właściwy nasyp kurhanu zbudowany z czystego piasku o miąższości około 0,5 m, warstwę rozsypiskową, pochodzącą z rozmytego nasypu i współczesny humus leśny o miąższości 5-10 cm. Wokół pierwotnej podstawy kopców odsłonięto dookólne rowy przykurhanowe o szerokości 2,5-3 m i głębokości 0,5 cm. Przy kurhanie 7 rów był brukowany średniej wielkości otoczakami granitowymi. Rowy wypełnione były namuliskiem, pochodzącym z rozmytych nasypów. W kurhanie 7 odkryto kamienną konstrukcję u podstawy jego nasypu. Pierwotnie znajdowała się ona na zewnątrz kopca. Miała kształt czworoboczny o wymiarach 4 x 4 m. Ułożona była z dużych kamieni polnych ściśle przylegających do siebie. Na kamieniach nie było śladów zaprawy murarskiej ani działania ognia. Konstrukcja ułożona była bezpośrednio na calcu. Należy ona do unikatowych znalezisk na środkowym Pobużu. Najbliższe do niej analogie znajdują się na Mazowszu Płockim a dalej na Pomorzu Zachodnim. W kierunku wschodnim podobne założenia znaleźć można na terenie Białostoczczyzny i Białorusi.

Materiał zabytkowy w obu grobach zalegał na stropie spalenizny, a w kopcu 7 ponadto na nasypie. Były to całkowicie przepalone, bardzo drobne ułamki kości ludzkich, fragmenty naczyń glinianych i dwa paciorki kamienne i jeden nóż żelazny. Na szczególną uwagę zasługują pasy wyprawionej skóry odkryte w kurhanie 6. Rozciągnięte one były w dolnej części nasypu, nieco powyżej pochówku. Szerokość ich wynosiła 3-4 cm, grubość 2-3 mm a całkowita długość 13 m. Przecinały środek nasypu i obejmowały jego krawędź. Znalezisko to zaliczyć należy do unikatowego nie tylko w międzyrzeczu Liwca, Bugu i Krzny, ale także na pozostałych ziemiach słowiańskich.

Z uwagi na cenne znaleziska skóry w kurhanie 6 i kamiennej konstrukcji w kopcu 7 cmentarzysko w Czekanowie zaliczyć należy do wyjątkowych w międzyrzeczu Liwca, Bugu i Krzny. Z tego względu powinno być przebadane w całości.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Wyniki badań opublikowane zostaną w wydawnictwach IA UW, w monografii o ciałopalnym obrzędzie pogrzebowym w międzyrzeczu Liwca, Bugu i Krzny we wczesnym średniowieczu.

Badania powinny być kontynuowane.

CZERMNO, st. 1, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, AZP 90-92/1

- grodzisko wczesnośredniowieczne

Badania wykopaliskowe o charakterze sondażowym, przeprowadzone przez doc. Jana Gurbę (Instytut Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) i mgr. Andrzeja Urbańskiego (Muzeum Zamojskie w Zamościu). Finansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Celem prac terenowych było pobranie próbek dla określenia wieku dendrologicznego drewnianych konstrukcji wału obronnego grodziska, a tym samym uściślenie chronologii całego obiektu. Dla tego też obecne wkopy usytuowano w miejscu wcześniejszych wykopów z badań wykopaliskowych prowadzonych na tym terenie w latach 1977-1979 i w 1985 r., w których dokumentowano drewniane elementy konstrukcji grodowych. Z pobranych prób drewna uzyskano serię dat, z których najstarsze oscyływały na okres po 1007 - 1030 roku, a najmłodsze przypadają na po lata po 1245 roku. Potwierdzały one wcześniejsze tezy, co do okresu budowy tych umocnień, ale zaprzeczyły ich zniszczeniu (jak dotychczas sądzono) podczas najazdu tatarskiego w 1241 r.

Materiały i dokumentacja z badań znajdują się w Muzeum Zamojskim.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Archeologii Polski Środkowowschodniej”, t. III. - 1998 r.

CZERMNO KOLONIA, st. 1A i 2, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, AZP 90-92/1 i 2

- zespół osadniczy z okresu wczesnego średniowiecza (X - poł. XIII w.)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. mgr. Andrzeja Urbańskiego i Jerzego Ku-

śnierz (Muzeum Okręgowe w Zamościu). Konsultacja prof. dr hab. Andrzej Buko (Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego). Analizy dendrochronologiczne drewna – dr Marek Krąpiec (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Siódmy sezon badań.

Badania miały na celu pobranie do datowania dendrochronologicznego próbek konstrukcji wału obronnego grodziska, umocnień obronnych podgrodzia oraz pomostów łączących podgrodzie i grodzisko z osadą na przeciwległym brzegu rzeki Huczwy. Ze względu na zły stan zachowania drewna z budowli odkrytych w czasie poprzednich badań, w celu pobrania lepszej jakości próbek poszerzono o 0,5 m wykop u podnóża wału grodziska (ar 81, ćw. C, ar 91, ćw. D) oraz założono wykop o wymiarach 2 x 6 m w obrębie pomostu (st. 2G), w sąsiedztwie wykopu z 1985 roku.

Z wykopów eksplorowanych w latach 1977-1979 i 1985 pobrano próby pozostawionego *in situ* drewna budowlanego z:

- 1 - zewnętrznych umocnień podstawy wschodniej części wału grodziska (ar 81, ćw. C)
- 2 - fragmentu konstrukcji obronnej zlokalizowanej na dnie doliny zalewowej u podnóża zachodniej części wału (st. 2D)
- 3 - konstrukcji obronnej podgrodzia (st. 2F) 4 - konstrukcji pomostu (st. 2G) łączącego podgrodzie z leżącą po drugiej stronie Huczwy osadą (późniejszym cmentarzyskiem z grobami zbiorowymi) we Wronowicach-Doliwie 5 - resztek pomostu łączącego gród z podgrodziami (pomost I).

Analiza dendrochronologiczna dostarczyła następujących dat:

- 1 - drewno użyte do budowy umocnień podstawy wału: po roku 1007 i 1030
- 2 - drewno do budowy konstrukcji przywałowej: po roku 1027(?) i 1030
- 3 - pale długości 2,5-3 m, sięgające gliny calcowej, do budowy pomostu przez Huczwę: rok 1172, 1186, 1189, 1190, 1202, 1203, 1205 (+5, -6 lat); pale krótsze, wzmacniające konstrukcje, długości do 1,5 m, wtórnie użyte (z rozbiórki, o czym świadczą ślady starszej obróbki ciesielskiej, całkowicie niepotrzebnej przy budowie pomostu): po roku: 1189, 1212, 1240, 1242, 1245 (+5, -6 lat). Otrzymane wyniki dla tych trzech konstrukcji drewnianych potwierdzają datowanie uzyskane w czasie wcześniejszych badań na podstawie odkrytych wraz z nimi, współczesnych im zabytków ruchomych.
- 4 - próby drewna pobrane z resztek konstrukcji obronnej podgrodzia nie spełniały wymogów datowania.

Uzyskane daty wyznaczają przypuszczalnie okres budowy pomostu na schyłek XII w. (lata 1186-1190). Konstrukcja pomostu była naprawiana po 1203 r. i po latach 1240-1242. Wtórne użycie drewna budowlanego może przemawiać za tym, że po kilkudziesięcioletnim okresie użytkowania pomost wymagał wzmocnienia i naprawy.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Zamościu.

Wskazane jest kontynuowanie tego typu badań na terenie kompleksu osadniczego w Czermnie.

CZERMNO KOLONIA, st. 3, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, AZP 90-92/3

- podgrodzie
- cmentarzysko na podgrodziu z wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)
- osada rzemieślnicza na podgrodziu z wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez dr hab. I. Kutylowską (Usługi Archeologiczne „Lubelnia”). Finansowane przez PSOZ. Drugi sezon badań.

Pierwsze prace wykopaliskowe na stanowisku przeprowadzono w 1976 r. W 1997 r. ratowniczo-sondazowe wykopy badawcze założono w sąsiedztwie wykopów z 1976 r., na kulminacji wschodniego wyniesienia, gdzie ewentualne groby byłyby najbardziej zagrożone zniszczeniem w trakcie prac ziemnych i polowych.

Na przebadanym obszarze nie stwierdzono ani grobów, ani reliktyw (kości ludzkich) świadczących o zniszczonych pochówkach. Funkcjonowała tam natomiast osada bądź tylko skupisko rzemieślniczych warsztatów związanych z grodem. Wszystkie odsłonięte obiekty zagłębione w calcu (poza jedną nowożytną jamą) oraz palenisko-piec należy wiązać z najmłodszym na grodzisku osadniczym